

TEDENSKESLIK

PRILOGA DOMOVINI

Leto III.

V Ljubljani, dne 19. maja 1927

Štev. 20

Zrakoplovstvo - aeronautika

Narava, stvarstvo je obdarovalo različna bitja z raznimi mnogo popolnejšimi organi ali deli telesa, kakor človeka. Nekatere živali brzo teko, druge visoko skačejo, tretje so izredno močne itd. Ptice imajo krila, s katerimi se dvigajo v zrak, ribe zopet tako prikrojena dihalna in plavuti, da žive in dihaajo v vodi. Ali dočim imajo neke dele posebno razvite, so ostali deli tem pomanjkljivejši. Človek pa ima na telesu od vsakega nekaj, a vse precej nepopolno, pač pa mnogo večji in popolnejši razum, s katerim naj si pomaga in povleče v svojo službo vse stvarstvo ter doseže to, kar mu s svojimi telesnimi močmi ni mogoče storiti. Človek za to neprestano misli, študira in se izpopolnjuje.

Za dosego moči je uporabljal človek razna dvigala, uprego živali, v zadnjih letih paro, ki goni parni stroj, elektriko in motor. Vse to je uporabil in uporablja za dosego hitrosti, kakor za železnice itd. Pa tudi plovbo je izboljšal z omenjenimi silami.

Človeški duh je prodiral povsod. Odkril je nove dele sveta, povzpел se je na visoke gore, prodiral v globine zemlje in potapljal v globočine morja. Zaželel pa se je dvigniti tudi tja gori pod nebo, nad oblake. Ako to store lahko ptice, zakaj bi ne zmoget tega človek?

Želja, dvigniti se v zrak, je zelo stara in že v zgodovini starega veka čitamo, kako je poskušal leteti grški polbog Ikarus po zraku. Najbrže, da so že takrat mislili na letalstvo ali aeronavtiko, to je umetnost, s pomočjo raznih naprav, aparatov, se dvigniti v zrak in frčati po zraku kako ptica.

Iz l. 1670 čitamo, kako si je zamislil pater Francišek Lana dviganje v zrak. Mož sicer ni to izvedel, pač pa je dal podlago za poznejše dviganje balonov. Menil je, da kakor se v vodi dvigne na površino lažji predmet kot je voda, tako mora biti tudi v zraku; lažji kakor zrak pa so samo razni plini. Ako bi napolnili balon z lahkim plinom, bi se gotovo dvignil v zrak; če bi bil balon zelo velik, bi bilo njegovo stremenje po dviganju tako močno, da bi lahko potegnil seboj tudi človeka.

To, kar si je pater Lana predstavljal, je izvršil l. 1709 pater Jernej Gusman. Napolnil je velik balon z vročim zrakom, ki je tudi dokaj lažji, kakor hladni zrak in se dvignil z njim 200 čevljev visoko; lahko si mislimo, kako je svet ostrmel nad takim pojavom. Mnogim, posebno njegovim duhovnim sodrugom, seveda take iznajdbe niso bile posebno po volji.

Taka dviganja pa so bila zelo nevarna in negotova, kajti nihče ni vedel, kam ga bo zaneslo, koliko časa bo v zraku in najvažnejše, kje in kako bo prispel na svoj rojstni element, mater zemljo; toda led je bil prebit.

L. 1783 pa najdemo zapisan že prvi, zelo drzen polet nad delom

morja in sicer čez najožjo morskoroždaljo 33,5 km, med Anglijo in Francijo iz Dovra v Kale (Calais) Francozu Blanchardu, ki se je dvignil v zrak in pustil gnati od vetra preko morskoga kanala, so postavili na kraju, kjer se je spustil na zemljo, lep spomenik.

Prijatelji zrakoplovstva so bili prvotno mnenja, da bodo z lahkoto iznašli pripomoček, s katerim bodo balon vodili poljubno v zraku v vsaki smeri, kamor bodo hoteli. To seveda ni uspelo do najnovejših dob modernih zračnih ladij. Baš radi tega so se odločili po drugi poti priti do zaželenega cilja.

Pričeli so opazovati ptice in poskušali to ponarediti, kar je pa tudi le deloma uspelo; manjkala je pri balonu, kakor tudi pri poznejšem predmetu, podobnem ptici, nazvanem letalo (aeroplan), potrebna gonilna sila.

Za vzor so si vzeli zmaya, ki ga vleče po zraku deča. Mislili so si: če plava po zraku majhen zmaj, zakaj bi ne uspelo to tudi z veliko lahko ploskvijo. Naredili so si velika krila, katera so premikali z rokami in se tako dvignili iz tal in plavali nekaj časa po zraku. Šele l. 1904 pa uspe dve Američanoma dvigniti se s pomočjo motorja v zrak. Prav tako, kakor pri morskem ladji, sta pridrla tudi na letalo vijak, ki ga je gonil motor. Vijak se je zavrtel v zrak, kakor sveder v les in povlekel za seboj krila, ki so držala v zraku pod njimi viseč čolniček. S tem je bilo za enkrat dovršeno letalstvo. Motor goni vijak, vijak daje brzino, krila nosijo in pospešujejo plavanje, zadaj pritrjeno krmilo pa daje smer letalu. Na letalih so naredili še nebroj manjših izboljšanj in dosegli današnje moderne aparate; najbolj so jih izpopolnili med svetovno vojno.

Zrakoplovstvo pa izkoriščamo

tudi za razširjevanje znanosti in povzdigo svetovnega prometa. Države tekmujejo s svojimi modernimi aparati, katere vodijo drzni letalci. Tako sta pred nekaj dnevi preletela tudi dva naša letalca izredno dolgo in težko pot iz Pariza v Indijo in zopet nazaj. Nekaj dni za tem pa sta se dvignila v letalu, nazvanem «bela ptica», dva Francoza, da poletita v Ameriko. Toda o letalu in letalcih ni nobenega sledu več. Najbrže jih je zajel vihar, ki je končal njihov junaški polet.

Letalca Nungesser in Colli, ki sta najbrž poginila v morskih valovih.

«Bela ptica», ki je izginila na poletu čez ocean.

V rudniku La Machiene na Francoskem si daleč od domovine služi kruh več Slovencev. Pred kratkim je v rovu zasulo **Ludvika Blatnika** (na levi), ki je poklical na pomoč mladega **Ivana Bučarja**. Ko je ta priskočil na pomoč, se je odtrgala velika skala in oba zmečkala. Ludvik Blatnik zapušča ženo in pet otročičev, mladega Bučarja pa pogrešajo posebno fantje, ker je bil najboljši pevec med njimi. Na srednji sliki vidimo odprti krsti, okrog njih pa tovariše, ki so ob nesreči delali v njegovi bližini.

Levo:

Zunanji ministri Male antante na sestanku v Jachlovu na Češkem. Na levi rumunski zunanji minister Mitilineu, na sredi češkoslovaški zun. minister dr. Beneš in na desni naš zun. min. dr. Marković.

Desno:

Makso Wudler, priljubljeni učitelj na osnovni šoli v Celju, ki je umrl šele 38 let star.

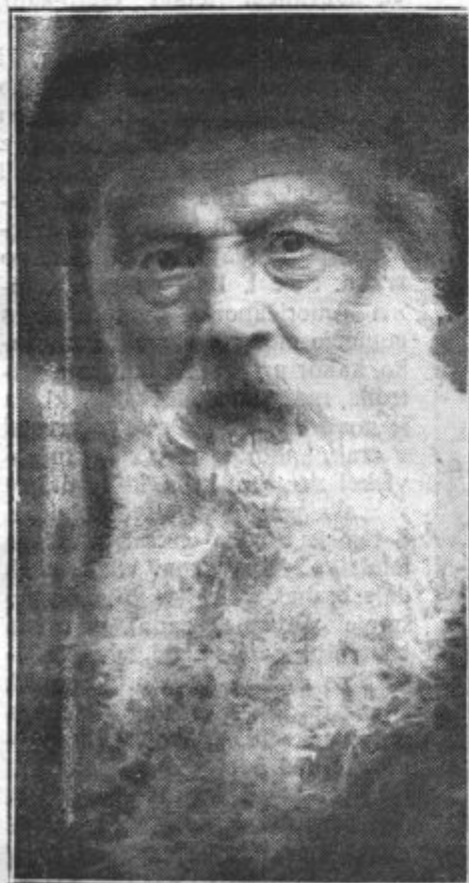
Desno:

Tečaj za rokotvor-ni pouk v Trbov-ljah, ki se ga je udeležilo 32 učite-ljev in učiteljic iz Laškega okraja — pod vodstvom g. Lojzeta Novaka, ravnatelja meščan-ske šole v Ljubljani. — Za kmetiško ljudstvo so osnovni pojmi o mizarstvu in drugih rokodelstvih posebno važni, in ne bo več vsake malenkosti treba nesti večkrat k zelo oddaljene-mu obrtniku, ker se bodo sedaj tudi otroci tega naučili v šoli.

Desno:

Napredni tambur-zbor pri Sv. Jurju ob Ščavnici, ki izvrstno deluje pod vodstvom gđc. Ele Majcnove in gosp. Draga Korošaka.

Rihard Jakopič, vodja slovenskih umet-atkov, ki so v Ljubljani priredili veliko razstavo svojih najboljših del.

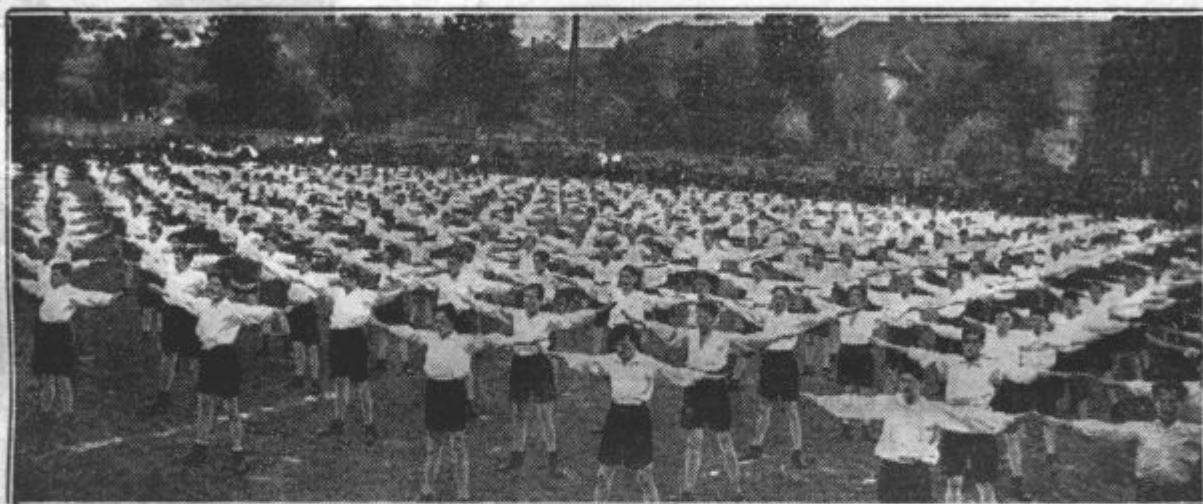
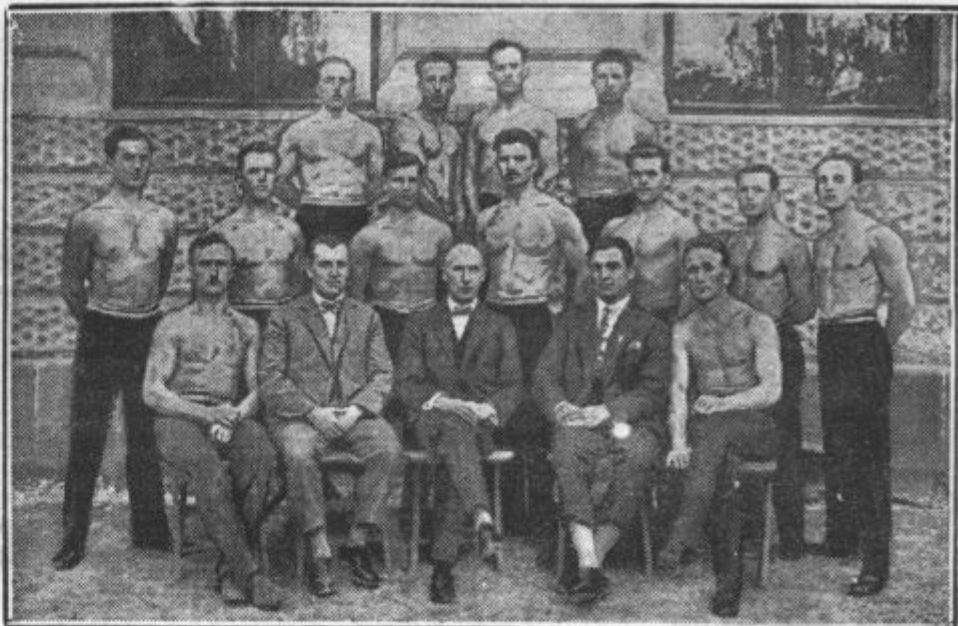

Levo:

Matej Sternen, eden naših najboljših slikarjev, ki ima posebne zasluge radi tega, ker je popravil in ohranil mnogo starinskih in dragocenih slik po naših cerkvah

Desno:

Udeleženci sokolskega vrhunskega tečaja v Ljubljani, ki so se ga udeležili najboljši telovadci iz države, da se izpopolnijo in pripravijo za tekme v inozemstvu. V sredini vidimo načelnika Jugosl. sok. saveza br. dr. V. Murnika.

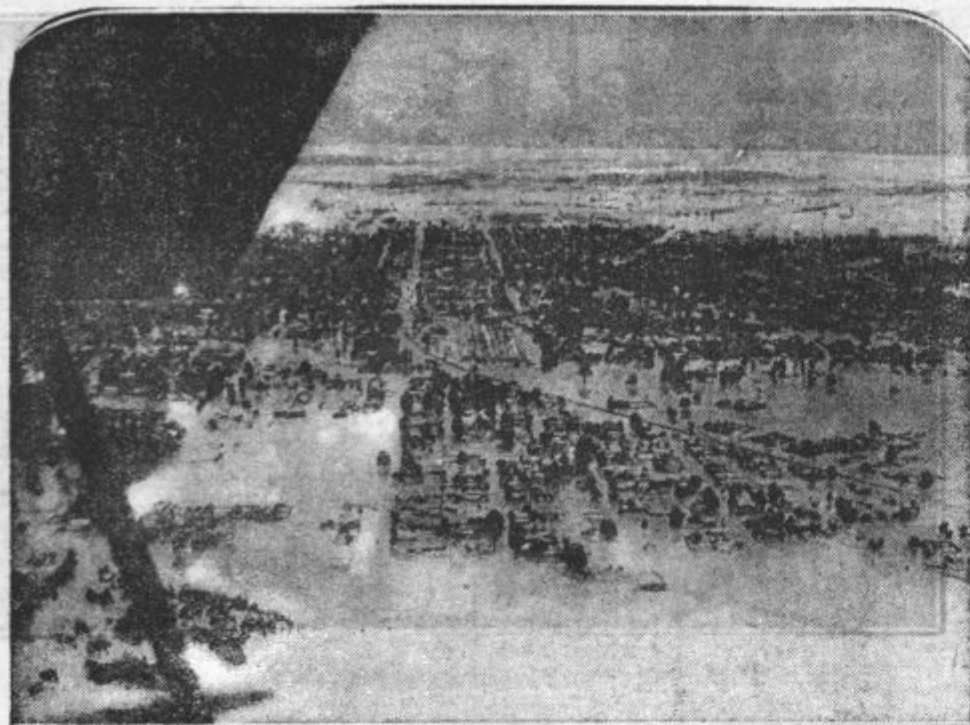
Javna telovadba šolske mladine, kjer je nastopilo 3000 dečkov in deklic ljubljanskih srednjih šol. Na sliki vaje dijakov nižjih razredov.

Ljubljanski policiji. Stražniki na konjih bodo prav kmalu začeli v mestu in okolici opravljati službo, sedaj se pa še uče jahati, kakor vidimo na mali sliki, kjer se stražnik uči jahati s prekrizanimi rokami, brez vajeti in stremen.

Proste vaje dijakinij višjega oddelka v Ljubljani.

Poplava v Ameriki. Pogled iz aeroplana na mesto Greenville (država Mississippi) in okolico, ki je, kakor daleč sega oko, poplavljen od narasle reke.

Letalo, ki je ostalo v zraku 50 ur pri kroženju nad amerškimi nebotačniki, potem pa odleti čez morje v Evropo.

Levo:

Starinska ulica v Kastvu, ki je radi svoje ožine značilna za ulice v primorskih mestih.

Kastav, malo mesto v Istri, ki je ostalo pri naši državi in je dosedaj pripadalo k ljubljanski oblasti. Iz tega rodoljubnega mesta je prekrasen razgled na morje z Opatijo, Reko, in našimi otoki.

Desno:

Juan Carlos, španski prestolonasl. (na levi), ki radi bolezni svojih starejših bratov postane španski kralj.

Levo:

Trg v amerškem mestu Novem Orleansu, ki ga bi bila povodenj porušila, če bi ne bili razstrelili nasipe in vodo so obrnili na polja.

